

EMPATIA I CONCEPCIONS DE LA MENT

Ramon ALCOBERRO

Per tal d'acostar-nos al plantejament del problema de l'empatia convé saber que hi ha dues concepcions diferents de la ment humana: l'analítica i la fenomenològica i que en cadascuna l'empatia té diferent significació.

És complicat resumir-les en tots els seus termes; però a l'engròs, ambdues concepcions divergeixen quan plantegen què s'esdevé quan les persones comencen a sentir emocions.

Per a la concepció analítica de la ment, el cervell és una mena d'ordinador que tracta les dades que li envien els sensors perifèrics, amb l'ajuda de programes (innats o apresos), de regles (explícites o implícites) i en primer lloc del llenguatge. Aquesta teoria és hereva del "principi de la còpia" de l'empirisme clàssic i identifica les emocions amb alguna forma de percepcions.

Des d'una concepció analítica-utilitarista, empatitzar o no amb un altre resulta perfectament secundari en la socialització: el que importa és treballar junts en vistes a una finalitat de profit mutu.

Per a la concepció fenomenològica de la ment, en canvi, el cervell no és un ordinador sinó un "simulador" del món exterior, que proposa nous models interns de comprensió en vistes a l'acció. El cervell projecta en el món les seves elucubracions i se serveix de les informacions que li fan arribar els captadors sensorials per saber si les seves construccions són pertinents o per assegurar-ne la realització.

La teoria filosòfica i psicològica de l'empatia deriva en línia recta, a través de tota una sèrie de filòsofs i psicòlegs de la tradició fenomenològica de la ment i especialment d'Edmund Husserl i Edith Stein. L'empatia no copia el món mental d'altri, sinó que s'hi adapta, el reconstrueix o el reelabora interiorment en la pròpia consciència, de la mateixa manera que la paraula no és expressió d'un pensament preexistent sinó una forma de construcció de la realitat, viscuda interiorment. L'empatia és un co-relat de la vida, a través del qual l'individu pot percebre el món mental d'altri com a propi. En la comprensió fenomenològica de la ment, el paper de l'empatia resulta central perquè sense ella no podríem fundar una consciència comuna, val a dir, no comprendríem el món.

- Segons la concepció fenomenològica, igual que la ment posseeix una consciència íntima del temps (més real fins i tot que el temps cronològic dels rellotges), també posseïm una consciència íntima de les altres ments amb les quals "empatitzem". Es tracta d'un "fenomen originari". Com diu Edith Stein: "em conec com a jo real en tant que em transfereixo als altres".
- En la concepció analítica, l'empatia, en canvi, pot ser una forma d'autoengany o de sublimació narcisista, a través de la qual crec

erròniament que la meua ment té molt més poder del que realment té. La ment pot construir intersubjectivitat (relacions comunes basades en l'ús del llenguatge), però no empatia.